

Sinkovics Ferenc

HOSSZÚ, KESERVES MUNKA

AZ 1944–1945-ÖS MAGYARELLENES ATROCITÁSOK FELTÁRÁSA SZABADKÁN ÉS KÖRNYÉKÉN

Hosszú évtizedek után 1989 őszén kezdett óvatosan feloldódni a korábban gúzsba kötött politikai gondolkodás. Az adatgyűjtés az áldozatok nevének felkutatása, a hozzátartozók, rokonok, szomszédok, ismerősök jelzése alapján indult el. Nagy bátorság és kitartás kellett abban az időben a maroknyi gyűjtőnek és az adatközlőknek egyaránt. A zárkózottság, a félelem a 44-es áldozatok témájával kapcsolatban még mindig tart.

Szervezett adatgyűjtés 1990-től indult el az akkori VMDK részéről. Később Szabadka város önkormányzata vette át az irányítást, megalakítva a Történelmi–viktimológiai Bizottságot. Köszönet illeti az adatgyűjtőket (kb. 20) és segítőiket (kb. 66 személy és 21 intézmény).

Hosszú, keserves csapatmunka volt, de mégis sikerült az áldozatok névsorát összeállítani a jelen és a jövő nemzedékei számára megmentőként – emlékeztetőül. Ezt a feltárást a MEGBÉKÉLÉS jegyében végeztük, vagyis nem volt tetemre hívás. A belügyi hatóságok még több mint fél évszázad után is zárva tartják a kivégzettek adatait és államtitokként kezelik az akkori eseményekre vonatkozó dokumentumokat.

Az adatközlők emlékezetére hagyatkozva ellenőrzésként a következő írásos forrásokat vettük igénybe:

- Anyakönyvi hivatalok: Szabadka, Csantavér, Nagyfény, Bajmok, Tavankút, Frankfurt.
- Levéltárak: Szabadka, Újvidék, Belgrád, Budapest.

Az áldozatokról szóló adatok közül a családnév, keresztnév, életkor és a foglalkozás szerepel a névsorban.

Az ártatlanul kivégzettek zöme magyar volt, ám volt köztük német, bunyevác illetve horvát, roma, szerb és más nemzetiségű is.

Az áldozatok a következő helységekből valók: Szabadka (418), Radonovác (13), Palics (27), Hajdújárás (7), Ludas (3), Nosza (7), Királyhalma (7), Somsics-tanya (1), Csantavér (20), Nagyfény (35), Györgyén (2), Pacsér (26), Bajmok (113), Tavankút (50), Sebesics (1), Kunbaja (71), Kelebia (8) és Hadikliget–Veternik (bukovinaiak) (43), összesen 852.

Az áldozatok nevei 1966 és 1996 között töredékesen jelentek meg a következő szerzők könyveiben: Nuber Georg, Stuttgart; Cseres Tibor, Budapest; Matuska Márton, Újvidék; Mojzes Antal, Bajmok; Leidensweg, München; Mészáros Sándor, Budapest; Kasaš Aleksandar, Újvidék.

Napi és hetilapok is beszámoltak a 44-es történekekről: Magyar Szó, Új Hét Nap, Szabad Hét Nap, Subotičke Novine, Napló, Hírmondó, Új Ember, Körkép.

Szórólapon 1994-től évenként közzétettük megemlékezésekkor az újonnan kiderített áldozatok nevét.

A jelenlegi teljes névsor a következő kiadványokban jelent meg:

Dudás Károly–Szekeres László: Mementó I. Szabadka, 1994., 1000 példány.

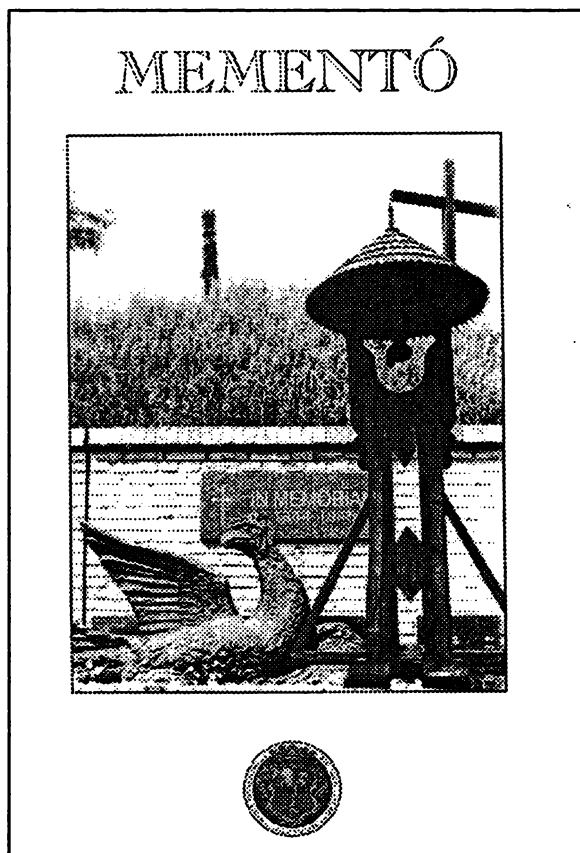
Dr. Bogner István–Sinkovics Ferenc: Mementó II. Szabadka, 2001., 500 példány.

Dr. Bogner István–Sinkovics Ferenc: Mementó III. Szabadka, 2003., 500 példány.

Grlica–Hegedűs–Dubajic–Merkovic: Szabadka Község II. Világháborús Áldozatainak NÉVSORA, Szabadka, 2000., 500 példány.

A Magyar Szó napilapban, Újvidék, folytatásokban 1994-től 2002-ig.

Duránci Béla–Gabrić Počuča Vera: Szabadka emlékművei, 2001.

*A szabadkai és környékbeli magyar áldozatok tára.
Már három, egyre bővülő kiadást ért meg.*

Az eddig leírt és megjelentetett szövegek és bennük az áldozatok névsorai a szó elrepül, az írás megmarad mottóval készültek, és különben is kötelességünk halott nemzettársainkról megemlékezni.

Most már mondhatjuk, hogy kihasználtuk a történelmi (politikai) és biológiai (még élnek az áldozatok kortársai) pillanatot az áldozatok összeírására és az emlékmű felállítására.

Kegyeletébresztő, tárgyi megjelenítési formája az emlékezésnek az 1994-ben felszentelt szabadkai Emlékpark a '44-es parcellán, a Zentai-úti temető mellett.

Az Emlékpark kialakítása a '44-es veszthelyen évekig tartott. Először az emlékfal, majd a nagy kereszt, a kopjafa és a kerítés felállítása következett. A Vergődő madár szobor elhelyezése, a 28 márványtábla felerősítése (852 áldozat nevével) és végül a kopjafa és a nagy kereszt vonalában a dombon a Harangláb felállítása volt soron.

Észak-Bácskában ez a legnagyobb '44-es tömegsír. Nagyságrendben ezt követi Bajmokon az „Akácánál” levő. Halottak napján mindkét helyen minden évben ökumenikus istentisztelet keretében városi szinten megemlékezést tartanak. Ezzel a megemlékezéssel mindannyian tartozunk kivégzett nemzettársainknak, és ez mind a nemzetek közötti megbékélést kell hogy szolgálja tájainkon, *mert nem feledni, hanem kölcsönösen megbocsátani kell.*

Pillanatnyi ismereteink szerint *Szabadkán és környékén a II. világháborúban összesen több mint 7000-en veszítették életüket.* Voltak köztük zsidók (2000), magyarok (1600), szerbek (1300), horvátok-bunyevácok (1300), németek (600), montenegróiak (150), cigányok és más nemzetiségűek (50), azaz 5100 férfi és 1900 nő.

Az 1600 magyar áldozat fele a keleti fronton, a jugoszláviai hadszíntereken, különböző gyűjtőtáborokban vagy városunk bombázásakor vesztette életét. A másik fele a '44-es megtorlás áldozata lett.

Hátramaradt még Szabadkán a II. világháború közös emlékművének a felállítása az összes áldozatokért. Mivel már 2000-ben könyv alakban, ábécé sorrendben megjelent az összes áldozat neve, tekintet nélkül nemzeti-nyelvi, vallási vagy ideológiai-politikai hovatartozásukra, a közös emlékmű felállítása is időszerű.

Legyen ez a kölcsönös megbocsátás és a megbékélés jele, és példa világnak és az utókorak.

Nyugodjanak békében!

Ruhen sie in Frieden!

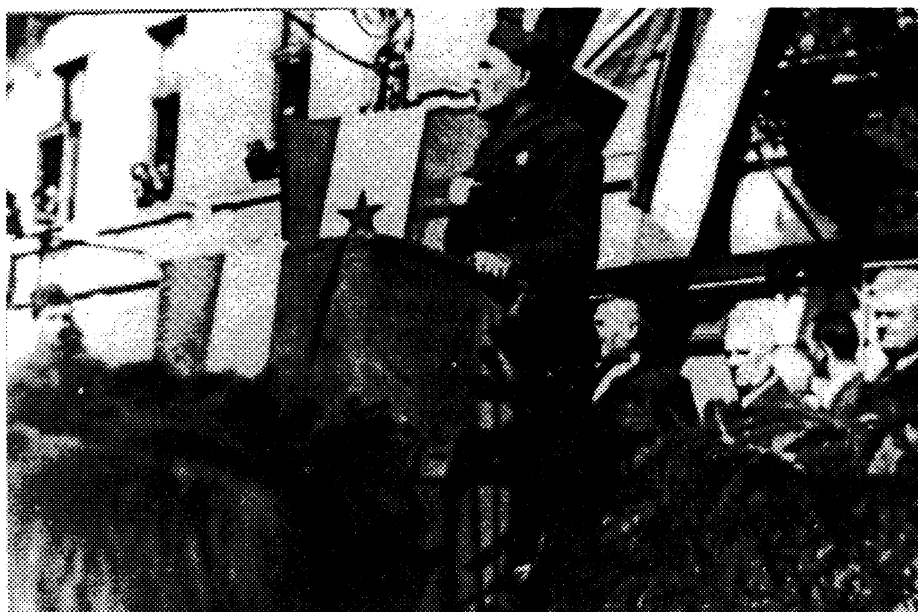
Neka počivaju u miru!

Slava im!

Salom!

*Tito első hivatalos látogatáson Újvidéken, 1945. május elsején.
A tömegirtás már lezajlott, a koncepciók perok még hátra voltak.*

*Isa Jovanović, a Jugoszláv Kommunista Párt tartományi
szervezőtitkára, emlékirataiban szóvá tette a vérengzést:
„... a nép némely helységeiben bosszút állt a magyarokon, s ebben
részt vett a katonaság is.”*